

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ερωτήματα ηθικής στον μετασχηματισμό μουσικών πρακτικών

Sanna Kivijärvi

Helsinki Metropolia University of Applied Sciences, Φινλανδία
Sibelius Academy, University of the Arts Helsinki, Φινλανδία

Taru-Anneli Koivisto

University of the Arts Helsinki, Φινλανδία

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Η **Sanna Kivijärvi** είναι ερευνήτρια και επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών Metropolia και στην Ακαδημία Sibelius του Πανεπιστημίου Τεχνών στο Ελσίνκι, όπου ηγείται διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων και διδάσκει και επιβλέπει φοιτητές σε μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο. Επιπλέον, εποπτεύει ένα διεπιστημονικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο *Δημιουργικότητα και Τέχνες στους Κοινωνικούς και Υγειονομικούς Τομείς*, στο Metropolia, και υπηρετεί ως συν-επιμελήτρια του *Nordic Research in Music Education*. [sanna.kivijarvi@metropolia.fi] Η **Taru-Anneli Koivisto** είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Τεχνών στο Ελσίνκι, όπου εστιάζει στην διεπιστημονική εκπαιδευτική και κοινωνική ανάπτυξη στους τομείς της τέχνης, της μουσικής εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της βιωσιμότητας και της ευημερίας. Η ειδίκευσή της περιλαμβάνει επίσης μεθοδολογία έρευνας, ηθική και μουσικοθεραπεία. Αυτή τη στιγμή εργάζεται στο πρόγραμμα *Performing the Political: Public Pedagogy in Higher Music Education* (2023–2027), που χρηματοδοτείται από το Ερευνητικό Συμβούλιο της Φινλανδίας). [taru.koivisto@uniarts.fi]

Ιστορία δημοσίευσης:
Υποβολή 23 Μαρ. 2025
Αποδοχή 14 Απρ. 2025
Δημοσίευση 18 Ιουν. 2025

Ελληνική μετάφραση κειμένου: Μίτσου Ακογιούνουγλου

Τα θέματα της ισότητας και της δικαιοσύνης στις επαγγελματικές δραστηριότητες γίνονται όλο και πιο σημαντικά για όσους εργάζονται σε τομείς που σχετίζονται με τη μουσική. Το παρόν ειδικό τεύχος διερευνά αυτά τα ζητήματα υπό το πρίσμα ηθικών διλημάτων και προκλήσεων, αξιοποιώντας διεθνείς προοπτικές από ακαδημαϊκούς και επαγγελματίες υγείας. Η λήψη ηθικών και δεοντολογικών αποφάσεων απαιτεί από τους επαγγελματίες όχι μόνο να επιδίδονται σε κριτική σκέψη και αυτοαναστοχασμό, αλλά και να δρουν προς τον μετασχηματισμό οργανωτικών και θεσμικών δομών.

Σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τη μουσική, στα οποία μεμονωμένοι επαγγελματίες έχουν συχνά σημαντική αυτονομία και δράση (βλ. Dileo, 2021· Hoover, 2021· Kivijärvi, 2021), οι δεοντολογικές προκλήσεις είναι περίπλοκες, τόσο σε συστημικό όσο και σε μικροεπίπεδο πρακτικών. Τα ηθικά και αξιακά διλήμματα σπάνια έχουν ξεκάθαρες απαντήσεις, ιδίως όταν διαχειριζόμαστε συγκρούσεις εντός κοινοτήτων ή όταν συμβιβάζουμε αποκλίνουσες ηθικές πεποιθήσεις. Οι επαγγελματίες αντιμετωπίζουν συχνά άδηλα ερωτήματα, όπως: «Ποιους εμπλεκόμενους φορείς, πολιτικές ή κοινωνικές αξίες υποστηρίζουν οι επαγγελματικές και ηθικές επιλογές μου;» ή «Πώς οι μουσικές μου πρακτικές διαμορφώνουν τις ατομικές, κοινοτικές ή

κοινωνικές δυναμικές εξουσίας;». Οι αναδυόμενες συζητήσεις σε τομείς που σχετίζονται με τη μουσική, όπως η ηθική της φροντίδας (π.χ. Lynch et al., 2016), η αποαποικιοποίηση (π.χ. Rakena et al., 2024) και οι πρακτικές κατά της καταπίεσης (Baines, 2021), εγείρουν περαιτέρω κρίσιμα ερωτήματα: «Ποιανού την ευημερία, τη συμμετοχή και τη δράση εξυπηρετεί το έργο μου και γιατί;». Εξετάζοντας αυτά τα ερωτήματα, μεταξύ άλλων, οι επαγγελματίες μπορούν να συμβάλουν στην ισότητα των μουσικών πρακτικών και της κοινωνίας ευρύτερα.

Η ηθική δεοντολογία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην καθοδήγηση της συμπεριφοράς, στη διαμόρφωση νόμων και πρωτοκόλλων, στην επιρροή της λήψης αποφάσεων και στην προώθηση της κοινωνικής συνεργασίας. Πέρα από την τήρηση των επαγγελματικών κωδίκων δεοντολογίας και των θεσμικών ή κοινωνικών πλαισίων, είναι σημαντικό να γίνονται καλά ενημερωμένες επιλογές σε αυτά τα βασικά ζητήματα (βλ. Subramani, 2021· VIRT2UE, 2024). Αυτό το ειδικό τεύχος επιδιώκει να υποστηρίξει τους επαγγελματίες που ασκούν επαγγέλματα που σχετίζονται με τη μουσική ώστε:

1. να αναστοχάζονται και να επανεκτιμούν τις ενέργειές τους και την ηθική τους σκέψη,
2. να κατανοούν τις ευρύτερες επιπτώσεις των καθημερινών μουσικών και επαγγελματικών τους επιλογών, και
3. να ευθυγραμμίζουν την εργασία και τη ζωή τους με τις επαγγελματικές τους αξίες και αρχές.

Μέσα από την ενασχόληση με αυτά τα θέματα, το παρόν ειδικό τεύχος στοχεύει στην προώθηση υπεύθυνων εξελίξεων στις μουσικές πρακτικές, ενώ συμβάλλει στους συνεχιζόμενους διαλόγους για την ηθική. Η εξέταση της ηθικής των μουσικών επαγγελματιών ως μέσου ανανέωσης και αλλαγής – τόσο από εμπειρική όσο και από εννοιολογική σκοπιά – αναδεικνύει επίσης τις αυξανόμενες απαιτήσεις που τίθενται στα άτομα που ασκούν αυτά τα επαγγέλματα. Δεδομένης της ιδιαίτερα διαδραστικής και κοινωνικά εμπλεκόμενης φύσης του έργου τους, οι μουσικοί επαγγελματίες οφείλουν να αντιμετωπίζουν ενεργά τους συνεχώς μεταβαλλόμενους παράγοντες άγχους, οι οποίοι μπορεί να οδηγήσουν σε συναισθηματική καταπόνηση, ηθικό άγχος ή ηθική δυσφορία (π.χ., Morley et al., 2019· Ulrich & Grady, 2018). Αναγνωρίζοντας και αντιμετωπίζοντας αυτές τις προκλήσεις, ο κλάδος μπορεί να υποστηρίξει πιο αποτελεσματικά τους επαγγελματίες στη διατήρηση της ηθικής ακεραιότητας και της ευημερίας τους.

Η ηθική αναστοχαστικότητα απαιτεί τόσο βαθιά ενασχόληση με διερευνητικές και σχεσιακές διαδικασίες, όσο και τη διάθεση για κριτική εξέταση της επαγγελματικής και κοινωνικής θέσης του ατόμου, καθώς και του ευρύτερου πλαισίου των μουσικών δραστηριοτήτων (Koivisto, 2022). Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι προϋποθέτει θάρρος και ανοιχτότητα στην πλοήγηση αυτών των αναζητήσεων. Συγχαίρουμε τους συγγραφείς αυτού του τεύχους για τη δέσμευσή τους σε αυτή τη διαδικασία. Τα άρθρα παρουσιάζουν πέντε διαφορετικές προσεγγίσεις σε αυτή την πρόσκληση, προσφέροντας η καθεμία τη δική της οπτική πάνω στην ηθική αναστοχαστικότητα στα επαγγέλματα που σχετίζονται με τη μουσική.

Η ενότητα των άρθρων ξεκινά με το κείμενο του Jonathan Tang, το οποίο εγκαινιάζει έναν διάλογο και αναστοχασμό σχετικά με την ηθική της Διεθνούς Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας στη Μουσικοθεραπεία (ΔΥΜ-ΜΘ). Υιοθετώντας μια μετααποικιοκρατική προσέγγιση της ηθικής της φροντίδας, ο συγγραφέας εξετάζει τα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν κατά την αλληλεπίδραση

στη διάρκεια διεθνών υπηρεσιών και εμπειριών μάθησης και προτείνει συστάσεις για μουσικοθεραπευτές που συμμετέχουν σε τέτοιες δράσεις. Στη συνέχεια, οι Mya Scarlato και Katie Kelly διερευνούν τις πρακτικές της μουσικής εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες ως έναν χώρο όπου οι μαθητές μπορούν να διαμορφώσουν τις ηθικές τους ταυτότητες. Συζητούν επίσης τις ηθικές και κοινωνικές προεκτάσεις ενός τέτοιου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, στο οποίο οι μαθητές έχουν την ελευθερία να εξερευνήσουν τις ταυτότητές τους, ενώ οι μουσικοί παιδαγωγοί μπορούν να διατηρούν τον επαγγελματικό τους ρόλο χωρίς φόβο ή δισταγμό για τις συνέπειες τέτοιων ηθικά καθοδηγούμενων πρωτοβουλιών. Το τρίτο άρθρο του τεύχους, γραμμένο από τις Annabelle Brault, Cynthia Bruce και τον Vivek Venkatesh, προσφέρει πολιτικές προτάσεις για τα καναδικά προγράμματα μουσικοθεραπείας και καλεί σε μια στροφή προς την ενσωμάτωση της κριτικής διαφωνίας ως βασικής διάστασης του έργου για την κοινωνική δικαιοσύνη κατά την ανάπτυξη των αναλυτικών προγραμμάτων. Βασιζόμενοι στη μουσικοθεραπεία και αντλώντας από την κοινωνική παιδαγωγική, τις κριτικές σπουδές αναπηρίας και τη λόγια αντι-καταπιεστική θεωρία, προτείνουν ότι η δέσμευση στην εκπαίδευση για την κοινωνική δικαιοσύνη θα πρέπει να θεμελιώνεται σε ένα πλουραλιστικό ήθος που να αναγνωρίζει και να τιμά τη διαφορετικότητα. Στο τέταρτο άρθρο, οι Efrat Roginsky, Tamar Hadar, Nihal Midhat-Najami, Buran Sa'ada, Rozan Khoury και Maimounah Hebi – μια συλλογική ομάδα έξι Παλαιστίνιων-Αράβων και Εβραίων μουσικοθεραπευτριών, ερευνητριών και εκπαιδευτικών – περιγράφουν μια συμμετοχική μελέτη με προσανατολισμό στην έρευνα δράσης, εστιάζοντας σε προσωπικές και επαγγελματικές εμπειρίες ως μουσικοθεραπεύτριες σε μια χώρα που έχει πληγεί βαθιά από μακροχρόνια τραύματα και συγκρούσεις. Το τελευταίο άρθρο, με συγγραφείς τις Kjersti Johansson, Tone Kvamme, Kristi Stedje, Runa Bosnes Engen, Unni Johns, Solgunn Knardal, Anette Moltubak, Hanne Cecilie Webb Aamodt και Karette Annie Stensæth, εξετάζει τις εμπειρίες οκτώ ερευνητριών που ήρθαν αντιμέτωπες με ανατροπές κατά τη διάρκεια μιας κλινικής μελέτης. Η ποιοτική αυτή αυτο-μελέτη διερευνά ηθικά ζητήματα στο πλαίσιο της έρευνας στη μουσικοθεραπεία, μέσα από το νορβηγικό συγκεκριμένο.

Εκτός από τα παραπάνω άρθρα, το τεύχος περιλαμβάνει και μια αναφορά έργου των Thomas Stegemann και Eckhard Weymann. Οι συγγραφείς εξετάζουν ηθικά ζητήματα σε περιόδους παγκόσμιων κρίσεων, μέσα από τη μελέτη ενός καινοτόμου φόρουμ διαλόγου – μια σειρά διαδικτυακών συναντήσεων για μουσικοθεραπευτές και φοιτητές, που πραγματοποιήθηκαν στη Γερμανία κατά τη διάρκεια της πανδημίας του 2020. Αναδεικνύουν τα οφέλη και τις προκλήσεις αυτής της διαδραστικής μορφής, η οποία ενθαρρύνει τον ανοιχτό διάλογο και συνδέει τις ηθικές θεωρίες με την κλινική πρακτική της μουσικοθεραπείας στην πραγματική ζωή, ενώ παράλληλα εξετάζονται και οι επιπτώσεις της στην ηθική εκπαίδευση. Το ειδικό τεύχος ολοκληρώνεται με την Taru-Anneli Koivisto, η οποία παρουσιάζει το *Ethical Musicality*, ένα πρόσφατα εκδοθέν βιβλίο του Routledge Focus, γραμμένο από την Gro Trondalen. Βασισμένο σε φιλοσοφικές, θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις, το βιβλίο διερευνά τη βαθιά διασύνδεση μεταξύ μουσικής και ηθικής – διαμορφώνοντας εμπειρίες, σχέσεις και αλληλεπιδράσεις στον χρόνο και τον χώρο των μουσικών, των παιδαγωγών και των θεραπευτών.

Ήταν τιμή μας να επιμεληθούμε ως προσκεκλημένες συντάκτριες αυτό το ειδικό τεύχος του *Approaches: Ένα Διεπιστημονικό Περιοδικό Μουσικοθεραπείας*. Εκφράζουμε την ειλικρινή μας ευγνωμοσύνη στους αρχισυντάκτες, Γιώργο Τσίρη και Andeline dos Santos, για την υποστήριξη

τους καθ' όλη τη διάρκεια της συντακτικής διαδικασίας, καθώς και στους συγγραφείς για την αφοσίωσή τους σε αυτό το τόσο σημαντικό θέμα. Είμαστε επίσης βαθιά ευγνώμονες προς τους διεθνείς αξιολογητές, που πρόσφεραν γενναιόδωρα τον χρόνο και την εμπειρογνωμοσύνη τους. Ελπίζουμε εσείς, οι αναγνώστες μας, να βρείτε αυτό το τεύχος ως μια πολύτιμη ευκαιρία για εξερεύνηση, μάθηση και ουσιαστικό διάλογο γύρω από τις ποικίλες οπτικές της ηθικής και του ηθικού αναστοχασμού μέσα από και μέσω των μουσικών πρακτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baines, S. (2021). Anti-oppressive music therapy: Updates and future considerations. *The Arts in Psychotherapy*, 75, 1018–1028. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2021.101828>
- Dileo, C. (2021). *Ethical thinking in music therapy* (2nd ed.). Jeffrey Books.
- Hoover, S. A. (2021). *Music as care: Artistry in the hospital environment*. Routledge.
- Kivijärvi, S. (2021). *Towards equity in music education through reviewing policy and teacher autonomy*. Studia Musica 88. Sibelius Academy, University of the Arts Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-248-2>
- Koivisto, T.-A. (2022). *The (un)settled space of healthcare musicians: Hybrid music professionalism in the Finnish healthcare system*. Studia Musica 89. Sibelius Academy, University of the Arts Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-264-2>
- Lynch, K., Baker, J., Lyons, M., Feeley, M., Hanlon, N., Walsh, J., & Cantillon, S. (2016). *Affective equality: Love, care and injustice*. Springer.
- Morley, G., Ives, J., Bradbury, Jones, C., & Irvine, F. (2019). What is 'moral distress'? A narrative synthesis of the literature. *Nursing Ethics*, 26(3), 646–662. <https://doi.org/10.1177/0969733017724354>
- Subramani, S. (2019). Practising reflexivity: Ethics, methodology and theory construction. *Methodological Innovations*, 12(2). <https://doi.org/10.1177/2059799119863276>
- Rakena, T. O., Hall, C., Prest, A., & Johnson, D. (Eds.). (2024). *Decolonising and indigenising music education: First peoples leading research and practice*. Taylor & Francis.
- Ulrich, C. M., & Grady, C. (2018). *Moral distress in the health professions*. Springer.
- VIRT2UE (2024, August 10). *Your platform for research integrity and ethics*. https://embassy.science/wiki/Main_Page